

BG

BG

BG

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 11.11.2009
COM(2009)624 окончателен

ЗЕЛЕНА КНИГА

относно събирането на доказателства по наказателноправни въпроси от една държава-членка по искане на друга и гарантирането на тяхната допустимост

ЗЕЛЕНА КНИГА

относно събирането на доказателства по наказателноправни въпроси от една държава-членка по искане на друга и гарантирането на тяхната допустимост

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Една от целите на Европейския съюз е поддържането и развитието на пространство на свобода, сигурност и правосъдие, по-конкретно като се улеснява и засилва съдебното сътрудничество между държавите-членки по наказателноправни въпроси. Изправено пред трансграничната престъпност, правоприлагането не следва да бъде възпрепятствано от разликите в съдебните системи на държавите-членки и липсата на взаимно признаване на съдебни решения. С оглед на това от изключително значение е насърчаването на ефективно сътрудничество по отношение на събирането на доказателства по наказателноправни въпроси.

Вече са в сила редица инструменти, които предвиждат механизми, чрез които дадена държава-членка да поиска в трансграничен контекст събирането на допустими доказателства по наказателноправни въпроси. По-тясното сътрудничество в тази сфера е от ключово значение за ефективността на разследванията и производствата по наказателни дела в ЕС и следователно Комисията възнамерява да предприеме по-нататъшни действия за насърчаването на такова сътрудничество. Целта на зелената книга е да потърси становището на държавите-членки и други заинтересовани страни по редица въпроси, свързани с тази тема.

2. КОНТЕКСТ

От влизането в сила на Договора от Амстердам, в редица документи ясно бе определена необходимостта да се улесни събирането на доказателства в трансграничен контекст и да се насърчи допустимостта на такива доказателства пред съдилищата.

В заключенията от Тампере¹ взаимното признаване се определя като ключов елемент на съдебното сътрудничество и се посочва, че по-голямото взаимно признаване на съдебни решения и присъди, както и необходимото сближаване на законодателството, ще улеснят сътрудничеството между органите и съдебната защита на правата на всеки един гражданин. В тях също така се посочва, че принципът за взаимно признаване следва да се прилага към решения по досъдебното производство, особено към тези, които дават възможност на компетентните органи бързо да обезпечат доказателства и да налагат заповед за арест на леснодвижимо имущество, както и че доказателства, които са събрани по законен начин от органите на една държава-членка следва да бъдат допустими пред съда в друга държава-членка, като се отчитат приложимите там норми.

---

¹ Среща на Европейския съвет от 15–16 октомври 1999 г., Заключения на председателството – SN 200/1/99 REV 1.

В Програмата с мерки за прилагане на принципа на взаимно признаване² се посочва, че във връзка със съдебни разпореждания за получаване на доказателства, целта е да се гарантира, че доказателствата са допустими, да се предотврати тяхното изчезване и да се улесни изпълнението на заповеди за обиск и заповест за да могат доказателствата по наказателното дело да бъдат бързо обезпечени.

В програмата от Хага³ се посочва, че по-нататъшното развитие на съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси е от ключово значение за осигуряването на подходящи последващи действия на разследванията, предприети от правоприлагащите органи на държавите-членки и от Европол. В програмата също така се посочва, че е необходимо да бъде допълнена всеобхватната програма с мерки за прилагане на принципа за взаимно признаване на съдебни решения по наказателноправни въпроси, които включват съдебни решения от всеки етап на наказателното производство, като събиране и допустимост на доказателствата, както и че е необходимо да се обърне по-голямо внимание на допълнителни предложения в този контекст. В Плана за действие за изпълнение на Програмата от Хага⁴ също се предвижда предложение относно минимални стандарти във връзка със събирането на доказателства с оглед на тяхната допустимост.

Съобщението на Комисията „Пространство на свобода, сигурност и правосъдие за гражданите“⁵ предвижда наред с другото създаването на всеобхватна система за събиране на доказателства по трансгранични дела. Според съобщението, това изисква заместването на съществуващите правни инструменти в тази област с нов, единен инструмент. Този инструмент ще се признава и прилага в целия ЕС, насърчавайки по този начин навременно и гъвкаво сътрудничество между държавите-членки. Той ще предвижда също така срокове за прилагане и ще ограничава доколкото е възможно основанията за отказ. Този инструмент би могъл да съдържа правила за електронни доказателства и европейска заповед за изправяне на лица пред съда, която отчита възможностите, предоставени от технологиите за видеоконферентна връзка. Освен това биха могли да бъдат предвидени минимални принципи за улесняване на взаимната допустимост на доказателства между държавите-членки, включително научни доказателства.

3. СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРАВИЛА ЗА СЪБИРАНЕ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА ПО НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ВЪПРОСИ

Съществуват два различни вида правила за събиране на доказателства по наказателноправни въпроси. От една страна съществуват инструменти, основани на принципа за взаимопомощ. Тези инструменти включват по-конкретно Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси⁶, допълнена от

---

² Програма относно мерките за прилагане на принципа за взаимно признаване на решенията по наказателни дела (ОВ С 12, 15.1.2001 г., стр. 10).

³ Програма от Хага: укрепване на свободата, сигурността и правосъдието в Европейския съюз (ОВ С 53, 3.3.2005 г., стр. 1).

⁴ План за действие на Комисията и Съвета за изпълнение на програмата от Хага за укрепване на свободата, сигурността и правосъдието в Европейския съюз (ОВ С 198, 12.8.2005 г., стр. 1).

⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета: пространство на свобода, сигурност и правосъдие за гражданите, COM (2009) 262.

⁶ Европейска конвенция от 20 април 1959 г. за взаимопомощ по наказателноправни въпроси.

Споразумението от Шенген⁷ и Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси⁸ и нейния протокол. От друга страна съществуват инструменти, основани на принципа за взаимно признаване, които включват по-конкретно Рамковото решение за европейска заповед за предаване на доказателства⁹. Инструментите за взаимопомощ и техните протоколи обхващат взаимопомощта като цяло, но съдържат и правила относно конкретни форми на взаимопомощ като например прихващане на телекомуникационни съобщения или използването на видеоконферентна връзка. Исканията за взаимопомощ по принцип следва да бъдат предавани пряко между издаващия и изпълняващия орган. Освен ако изпълняващият орган не се позове на уместно основание за отказ, искането се изпълнява възможно най-бързо и ако е възможно в рамките на сроковете, посочени от издаващия орган. За да се гарантира допустимостта на получените доказателства, органите на държавата, към която е отправено искането, се съобразяват с формалностите и процедурите, посочени от органите на държавата, отправила искането, при условие че те не противоречат на основните принципи на правото в държавата, към която е отправено искането.

В Рамковото решение за европейска заповед за предаване на доказателства се предвижда прилагането на принципа за взаимно признаване към съдебни решения с цел събиране на доказателства, които се използват при производства по наказателни дела. Европейска заповед за предаване на доказателства може да бъде издадена с цел получаване на доказателства, които вече съществуват и са пряко достъпни под формата на предмети, документи или данни¹⁰. Тя се издава в стандартна форма и се превежда на официалния език на изпълняващата държава. Органите на издаващата държава трябва да са на мнение, че доказателствата могат да бъдат събрани по националното законодателство при подобно дело и че исканите доказателства са необходими и пропорционални за целите на въпросното производство. Заповедта следва да бъде призната и изпълнена в рамките на определен срок, освен ако не съществува уместно основание за отказ. Изпълнението на европейската заповед за предаване на

---

⁷ Конвенция от 19 юни 1990 г. за прилагане на споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. между правителствата на държавите от икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общите граници (ОВ L 239, 22.9.2000 г., стр. 19).

⁸ Конвенция от 29 май 2000 г. за взаимопомощ по наказателноправни въпроси между държавите-членки на Европейския съюз (ОВ C 197, 12.7.2000 г., стр. 1).

⁹ Рамково решение на Съвета от 18 декември 2008 г. относно европейската заповед за предаване на доказателства с цел получаване на предмети, документи и данни, които да се използват в производства с наказателен характер (ОВ L 350, 30.12.2008 г., стр. 72). Друг инструмент в тази област, основан на принципа за взаимно признаване, е Рамково решение на Съвета от 22 юли 2003 г. за изпълнение в Европейския съюз на решения за обезпечаване на имущество или доказателства (ОВ L 196, 2.8.2003 г., стр. 45). Обхватът на този инструмент обаче се ограничава до обезпечаването на доказателства, които се намират в друга държава-членка. Последващото прехвърляне на доказателствата между въпросните държави-членки се регламентира от инструменти за взаимопомощ или Рамковото решение за европейска заповед за предаване на доказателства.

¹⁰ Поради този ограничен обхват на прилагане европейската заповед за предаване на доказателства не може да бъде издадена например с цел разпит на заподозрени лица или на свидетели или за получаване на информация в реално време, като например прихващане на съобщения или наблюдение на банкови сметки, тъй като тези видове доказателства, въпреки че са пряко достъпни, все още не съществуват. Също така европейската заповед за предаване на доказателства не може да бъде издадена например с цел анализиране на съществуващи предмети, документи или данни или за получаването на телесен материал, като например ДНК проби или дактилоскопични отпечатъци, тъй като тези видове доказателства, въпреки че вече съществуват, не са пряко достъпни без допълнително разследване или проучване.

доказателства не се подлага на проверка за двойна наказуемост, ако не е необходимо предприемането на обиск или заповест или ако за престъплението се предвижда наказание лишаване от свобода от поне три години и е включено в списъка на престъпленията в Рамковото решение. За да се гарантира допустимостта на получените доказателства, органите на изпълняващата държава са задължени да спазват формалностите и процедурите, посочени от органите на издаващата държава, при условие че те не противоречат на основните принципи на правото в изпълняващата държава.

4. ПЕРСПЕКТИВИ

4.1. Получаване на доказателства

Както бе споменато по-горе, съществуващите в ЕС правила за събиране на доказателства по наказателноправни въпроси представляват редица паралелно функциониращи инструменти, основани на различни принципи, по-конкретно на принципите за взаимопомощ и за взаимно признаване. Това затруднява прилагането на правилата и може да доведе до объркване сред практикуващите юристи. Това може също така да доведе до ситуации, в които практикуващите юристи не използват най-подходящия инструмент за търсенето на доказателство. Следователно, в крайна сметка тези фактори могат да възпрепятстват ефективното трансгранично сътрудничество. Освен това е възможно инструментите, основани на взаимопомощ, да се възприемат като бавни и неефективни, тъй като те не налагат използването на стандартни формуляри при издаването на искане за събиране на доказателства, които се намират в друга държава-членка, нито пък налагат крайни срокове за изпълняване на искането. Инструментите, основани на взаимно признаване, също могат да бъдат сметнати за незадоволителни, тъй като те обхващат само определени видове доказателства и предвиждат голям брой основания за отказ за изпълняване на заповедта.

Както е посочено в съобщението „Пространство на свобода, сигурност и правосъдие за гражданите“, най-ефективното решение на гореспоменатите трудности би било заместването на съществуващия правен режим за събиране на доказателства по наказателноправни въпроси с един единствен инструмент, основан на принципа за взаимно признаване и обхващащ всички видове доказателства. В сравнение с приложимия обхват на Рамковото решение за европейска заповед за предаване на доказателства, новият инструмент ще обхваща доказателства, които въпреки че са пряко достъпни, все още не съществуват, като например показания на заподозрени лица или на свидетели, или информация, получена в реално време, като например прихващане на съобщения или наблюдение на банкови сметки. Той ще обхваща също и доказателства, които въпреки че вече съществуват, не са пряко достъпни без допълнително разследване или проучване, като например анализиране на съществуващи предмети, документи или данни или получаване на телесен материал, като например ДНК проби или дактилоскопични отпечатъци. Настоящото допитване има за цел да потвърди дали този подход е обоснован.

Също така е необходимо да се проучи дали трябва в инструмента да се включат специфични правила за отделните видове доказателства. Това бе направено в настоящите инструменти за взаимопомощ, в които освен общите правила, приложими за всички видове доказателства, се съдържат и подробни правила за искания за определени форми на взаимопомощ, като например прихващането на телекомуникационни съобщения или изслушване чрез видеоконферентна връзка.

Освен това е необходимо да се проучи дали би било подходящо да се прилагат характерните елементи на инструментите за взаимно признаване (като използването на съдебни заповеди вместо искания за помощ, стандартни формуляри за издаване на заповедта, фиксирани крайни срокове за изпълняване на заповедта и пряк контакт между компетентните органи) към всички видове доказателства. Възможно е например да не бъде подходящо въвеждането на стандартни формуляри за изслушване на свидетели или на крайни срокове за създаване на съвместен разследващ екип. Освен това е възможно основанията за отказ, предвидени в инструменти за взаимно признаване, да не бъдат необходими във връзка с доказателства, които могат да бъдат получени без използването на принудителни мерки.

На последно място, необходимо е да се разгледа доколко е подходящо съществуващ или бъдещ инструмент да бъде допълнен с незаконодателни мерки. Това може да включва инициативи за повишаване на осведомеността за инструмента/ите сред практикуващите юристи, като например изработване на насоки или предоставяне на обучение за практикуващи юристи по прилагането на инструмента/ите. Могат да бъдат включени и инициативи за гарантиране на правилното прилагане на инструмента, като например създаването на система за наблюдение и оценка.

4.2. Допустимост на доказателствата

Както бе посочено по-горе, съществуващите инструменти за събиране на доказателства по наказателноправни въпроси вече съдържат правила за гарантиране на допустимостта на доказателства, получени в друга държава-членка, т.е. за да се избегне възможността доказателствата да бъдат сметени за недопустими или с намалена доказателствена сила в производства по наказателни дела в една държава-членка поради начина, по който те са били събрани в друга държава-членка. Тези правила обаче засягат въпроса за допустимост на доказателствата само по непряк начин, тъй като те не предвиждат общи стандарти за събиране на доказателства. Ето защо съществува риск настоящите правила за събиране на доказателства по наказателноправни въпроси да функционират успешно само между държави-членки със сходни национални стандарти за събиране на доказателства.

Както е посочено в съобщението „Пространство на свобода, сигурност и правосъдие за гражданите“, най-доброто решение на този проблем би било приемането на общи стандарти за събиране на доказателства по наказателноправни въпроси. Настоящото допитване също има за цел да потвърди дали този подход е обоснован.

Ако това е така, необходимо е да се разгледа и дали би било най-добре да се приемат общи стандарти, приложими към всеки вид доказателства, или да се приемат по-специфични стандарти, пригодени към различните видове доказателства. Поради характеристиките на различните видове доказателства, първият подход би бил ограничен до одобряване на общи принципи, докато вторият би позволил по-специфични правила за сближаване.

5. ВЪПРОСИ КЪМ ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ И ВСИЧКИ ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ

За да бъде определен най-добрият начин за действие на Комисията, държавите-членки и всички заинтересовани страни се приканват да отговорят на следните въпроси:

5.1. Получаване на доказателства

1. Бихте ли приели по принцип заместването на съществуващия правен режим за събиране на доказателства по наказателноправни въпроси с един единствен инструмент, основан на принципа за взаимно признаване и обхващащ всички видове доказателства, включително доказателства, които все още не съществуват или не са пряко достъпни без допълнително разследване или проучване? Защо?
2. По ваше мнение, необходимо ли е в инструмента да бъдат включени специфични правила за някои видове доказателства? Ако отговорът е положителен, за кои? Защо?
3. По ваше мнение, би ли било неподходящо прилагането на характерните елементи на инструментите за взаимно признаване към всички видове доказателства, включително доказателства, които все още не съществуват или не са пряко достъпни без допълнително разследване или проучване? Ако отговорът е положителен, към кои видове доказателства следва да има специално отношение? Защо?
4. По ваше мнение, би ли било полезно допълването на инструмента с незаконодателни мерки? Ако отговорът е положителен, какви да бъдат те? Защо?
5. По ваше мнение, има ли други въпроси, които следва да бъдат засегнати? Ако отговорът е положителен, кои? Защо?

5.2. Допустимост на доказателствата

6. Бихте ли приели по принцип въвеждането на общи стандарти за събиране на доказателства? Защо?
7. Бихте ли предпочели приемането на общи стандарти, приложими към всеки вид доказателства, или приемането на по-специфични стандарти, пригодени към различните видове доказателства? Защо?
8. Ако се приемат общи стандарти, какви според вас следва да бъдат те? Защо?
9. По ваше мнение, има ли други въпроси, които следва да бъдат засегнати? Ако отговорът е положителен, кои? Защо?

6. СРОК ЗА ОТГОВОР

Държавите-членки и заинтересованите страни се приканват да предадат своя отговор на зелената книга най-късно до 22 януари 2010 г. Отговорите следва да се изпращат на следния адрес:

По пощата:
European Commission
Directorate General Justice, Freedom and Security
Attn: Mr Anders AAGAARD
MO59 03/096
B-1049 Brussels
Belgium

По електронна поща:
JLS-CRIMINALJUSTICE@ec.europa.eu

Отговорите ще бъдат публикувани в интернет. За информация относно обработката на вашите лични данни и принос към дискусията, моля да се запознаете с приложената към настоящото допитване специална декларация за защита на личните данни. Професионалните организации се приканват да се запишат в създадения от Комисията регистър на представителите на интереси (<http://ec.europa.eu/transparency/regrin>). Регистърът бе създаден в рамките на Европейската инициатива за прозрачност с цел да предостави на Комисията и широката общественост информация за целите, финансирането и структурите на представителите на интереси.